

## روزشمار جنگ

دوشنبه

۵ شهریور ۱۳۶۳

۲۹ ذیقعدة ۱۴۰۴

۲۷ اوت ۱۹۸۴

۵۷۱

دو مورد تجاوز ناکام به حریم هوایی شهرهای ایران از جمله اقدامات امروز نیروی هوایی ارتش عراق بود. ساعت ۱۰:۲۰ صبح امروز، یک فروند جنگنده میگ ۲۳ ارتش عراق، به حریم هوایی خرم آباد تجاوز کرد که پس از پانزده دقیقه بر اثر آتش پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی مجبور به ترک منطقه شد.<sup>۱</sup>

همچنین در ساعت ۱۱:۴۰ نیز هواپیماهای جنگی عراق وارد آسمان سقز شدند، اما با واکنش به موقع و اجرای آتش پدافند هوایی نیروهای خودی منطقه را ترک کردند.<sup>۲</sup>

۵۷۲

به دنبال حمله موشکی امروز در خلیج فارس به یک نفتکش، برخی رسانه های منطقه ای و بین المللی کوشیدند این اقدام را به ایران منتسب سازند. همچنین پیش بینی هایی در مورد تداوم حملات به کشتی ها در این منطقه و متعاقب آن افزایش نرخ بیمه دریایی مطرح شد.

یک نفتکش ۳۵ هزار تنی پانامایی به نام کلثو ۱ صبح امروز در خلیج فارس هدف حمله موشکی یک هواپیمای ناشناس قرار گرفت؛ این نفتکش که به طور معمول نفت خام عربستان سعودی را از بندر رأس التنوره به سریلانکا حمل می کند هنگامی که برای بارگیری به طرف بندر مذکور در حال حرکت بود هدف حمله موشکی قرار گرفت و دچار آتش سوزی شد.<sup>۳</sup>

به گزارش خبرگزاری ها، این نفتکش از یک کشتی امریکایی که در نزدیکی آن قرار داشت درخواست کمک کرد و پس از مهار آتش سوزی<sup>۴</sup> عازم دوحه (قطر) شد.<sup>۵</sup>

امشب رادیو ام القوین در گزارشی راجع به این حادثه، محل حمله موشکی را در آب های

بین‌المللی و به فاصله ۱۰۰ کیلومتری شرق سواحل قطر ذکر کرد.<sup>۶</sup> از سوی دیگر، رادیو دوبی در بخش خبری ساعت ۲۰:۳۰ خود مدعی شد که هواپیمای مهاجم متعلق به ایران بوده است.<sup>۷</sup>

رادیو بی‌بی‌سی در گزارشی در این باره، ادعا کرد که در یک ماه اخیر، ایران در همین منطقه سه بار به نفتکش‌ها حمله کرده است. براساس این گزارش، از آنجایی که حمله به این نفتکش پانامایی سومین حمله به کشتی‌ها در خلیج فارس ظرف پنج روز گذشته به شمار می‌آید، مقامات شرکت‌های کشتیرانی در خلیج فارس به این باور رسیده‌اند که شرکت بیمه دریایی لویدرز لندن باتوجه به تشدید حملات به کشتی‌ها، بار دیگر نرخ بیمه دریایی را افزایش خواهد داد. رادیو بی‌بی‌سی همچنین پیش‌بینی کرده است از آنجایی که حملات عراق به نفتکش‌ها موجب کاهش میزان صادرات نفت ایران شده است و نیز باتوجه به ادامه این حملات از سوی عراق، ایران هم به حملات متقابل و تلافی‌جویانه خود در خلیج فارس ادامه خواهد داد.<sup>۸</sup>

## ۵۷۳

تحركات ایزایی گروه‌های مسلح غیرقانونی در استان‌های کردستان و آذربایجان غربی و اقدامات نیروهای خودی برای مقابله با آن امروز هم ادامه داشت.

امشب در محور سنندج - قروه، عوامل مسلح ضدانقلاب با اجرای کمین در مسیر نیروهای گشتی سپاه، یک نفر از نیروهای خودی را به شهادت رساندند،<sup>۹</sup> تن دیگر را مجروح کردند و یک قبضه تیربار دوشکا را به غارت بردند.<sup>۱۰</sup>

علاوه بر این، در درگیری پایگاه آچی (سقز) با عناصر گروه‌های مسلح غیرقانونی،<sup>۱۱</sup> مسئول عملیات شهری پایگاه حر (سپاه) شهرستان سقز به شهادت رسید.<sup>۱۲</sup> در این درگیری ۲ تن از عناصر ضدانقلاب نیز زخمی شدند.<sup>۱۳</sup>

در درگیری نیروهای گردان حضرت رسول (ص) و یگان حزب الله پایگاه سقز با عوامل ضدانقلاب در منطقه آدینان (حوالی سقز)، ۲ نفر از نیروهای خودی مجروح شدند.<sup>۱۴</sup>

از سوی دیگر و در ادامه روند تسلیم شدن افراد وابسته به گروه‌های مسلح غیرقانونی، امروز نیز ۳ نفر از اعضای سازمان کومه‌له، در ارومیه و ۲ نفر دیگر در سقز تسلیم نیروهای سپاه پاسداران شدند.<sup>۱۵</sup> همچنین به گزارش اطلاعات سپاه سردشت، در این شهرستان یک نفر از اعضای حزب دمکرات و یک نفر از افراد گروه خبات خود را تسلیم سپاه سردشت کردند و از عناصر ضدانقلاب یک نفر دیگر نیز دستگیر شد.<sup>۱۶</sup>

## ۵۷۴

امام خمینی امروز در پیامی خطاب به رزمندگان، از شهیدان جبهه‌های جنگ، رزمندگان اسلام، جانبازان و اسیران تجلیل کردند. متن پیام ایشان بدین شرح است:

«بسم الله الرحمن الرحيم

ما را چه رسد که با این قلم‌های شکسته و بیان‌های نارسا در وصف شهیدان و جانبازان و مفقودان و اسیرانی که در جهاد فی سبیل‌الله جان خود را فدا کرده و یا سلامت خویش را از دست داده‌اند یا به‌دست دشمنان اسلام اسیر شده‌اند، مطلبی نوشته یا سخنی بگوییم. زبان و بیان ما عاجز از ترسیم مقام بلندپایه عزیزانی است که برای اعلای کلمه حق و دفاع از اسلام و کشور اسلامی جانبازی نموده‌اند. الفاظ و عبارات توان توصیف آنانی را که از بیت مُظلم [تاریک] طبیعت به‌سوی حق تعالی و رسول اعظمش هجرت نموده و به درگاه مقدسش بار یافته‌اند، ندارد. از مجاهدینی که سنگرهای نبرد را تبدیل به مساجد و میدان‌های جهاد را با بانگ تکبیر مهبط [محل فرود و نزول] ملائکه الله نموده‌اند، چگونه سخن توان گفت؟ در اقدام شریف مادران بزرگواری که در دامن‌های مطهر خود چنین فرزندانی را برای اسلام تربیت کرده‌اند، چه می‌توان نثار کرد؟ و برای اسیرانی که در زندان‌های مخوف دشمن شجاعانه بر سر دشمنان بشریت فریاد می‌کشند چگونه توان تعظم نمود؟

پس با اعتراف به عجز، برای شهیدان آرزوی رحمت خاص الهی و برای جانبازان، این شهیدان زنده، سلامت و برای اسرا و مفقودین عزیز و دلیر، آرزوی بازگشت به میهن و برای مادران و پدران و همسران و فرزندان‌شان، این نمونه‌های صبر و مقاومت، صبر و سعادت دارُین [دو جهان: دنیا و آخرت]، و برای رزمندگان در جبهه‌های حق علیه باطل، پیروزی درخواست می‌نماییم. سلام و درود خداوند بر همگان و دعای خیر بقیة الله الأعظم - ارواحنا فداه - شامل تمامی آنان باد. والسلام علیهم و رحمة الله.

روح‌الله الموسوی الخمینی<sup>۱۷</sup>

## ۵۷۵

به‌منظور هماهنگ کردن راهبرد کلان جنگ با فرمانده کل قوا، حجت‌الاسلام والمسلمین هاشمی رفسنجانی امروز با امام خمینی دیدار و گفت‌وگو کرد.<sup>۱۸</sup> نماینده امام در شورای عالی دفاع در یادداشت‌های خود درباره این دیدار آورده است: «به زیارت امام رفتیم. گزارش توافق مقدماتی با آقایان صیاد [شیرازی] و [محسن] رضایی درباره مدیریت جنگ را به ایشان دادم؛ موافقت کردند.»<sup>۱۹</sup>

امروز همچنین، خانواده شهدا، اسیران، مفقودان و جانبازان اسفراين، دهلران، تڪاب و جمعی از خانواده‌های شهدای تهران و نیز خانواده شهید عراقی با حضور در حسینیه جماران با امام خمینی دیدار کردند. در این دیدار حجت‌الاسلام کروی نماینده امام و سرپرست بنیاد شهید انقلاب اسلامی، سخنرانی کرد و رهبر انقلاب اسلامی نیز به ابراز احساسات حاضران پاسخ گفتند.<sup>۲۰</sup>

## ۵۷۶

رئیس دیوان عالی کشور بسیج را یک نیروی مردمی و تکیه‌گاه و عامل اعتبار انقلاب اسلامی خواند. امروز گروهی از نیروهای تحت فرماندهی قرارگاه حمزه سیدالشهدا<sup>(ع)</sup> به همراه حجت‌الاسلام رحمانی مسئول بسیج سپاه و جمعی از مربیان آموزشی پادگان امام علی<sup>(ع)</sup> سپاه با آیت‌الله موسوی اردبیلی دیدار کردند.<sup>۲۱</sup>

در این دیدار گزارشی درباره اقدامات و تلاش‌های رزمندگان در مقابله با عوامل ضدانقلاب در مناطق کردنشین کردستان و آذربایجان غربی ارائه شد و سپس رئیس دیوان عالی کشور با ابراز خوشحالی از ملاقات با رزمندگان به‌ویژه پیشمرگان مسلمان کرد، درک موقعیت انقلاب اسلامی و احساس مسئولیت در برابر آن را مهم‌ترین وظیفه کنونی تمامی نیروهای انقلاب برشمرد و ضمن اشاره به ویژگی‌های خاص نیروی بسیج، درباره نقش آن در حفظ و تداوم انقلاب اسلامی گفت: «همه می‌دانند که اگر بسیج نبود، انقلاب در بسیاری از مقاطع حساسی که پشت سر گذاشته، دچار آسیب می‌شد.»<sup>۲۲</sup>

آیت‌الله موسوی اردبیلی همچنین بسیج را یک نیروی مردمی بدون ضوابط دست‌وپاگیر مرسوم و «یک تکیه‌گاه مهم برای انقلاب اسلامی» خواند و با اشاره به تثبیت موقعیت کنونی جمهوری اسلامی در عرصه جهانی، درباره جایگاه نیروی بسیج اظهار کرد: «نام بسیج امروز در دنیا مثل آفتاب می‌درخشد. بسیج امروز اعتبار و پشتوانه انقلاب است.»<sup>۲۳</sup>

## ۵۷۷

در چارچوب مناسبات دیپلماتیک متعارف بین مقامات جمهوری اسلامی ایران با کشورهای دیگر، امروز نیز چند دیدار انجام شد.

پیش‌ازظهر امروز، وودز سفیر زلاندنو در ایران، با علی‌اکبر ولایتی وزیر امور خارجه، دیدار و پیام کتبی وزیر امور خارجه کشور متبوع خود را به وی تسلیم کرد. در این دیدار، ولایتی قطع رابطه زلاندنو با رژیم افریقای جنوبی را یک گام مثبت دانست و از رفتار دوگانه برخی کشورهای غربی در سردادن شعار مخالفت با تبعیض نژادی و دفاع از حقوق بشر و درعین حال تقویت

«رژیم‌های ضدانسانی مثل افریقای جنوبی» انتقاد کرد. وی همچنین اقدام اخیر دولت افریقای جنوبی در افزایش تبعیض‌های نژادی و فشار بر اکثریت سیاه‌پوست این کشور را محکوم و ابراز امیدواری کرد که «سیاه‌پوستان و مردم محروم و مستضعف افریقای جنوبی به حقوق انسانی خویش دست یابند».<sup>۲۴</sup>

امروز همچنین، القادر صالح الحمزه سفیر یمن جنوبی در ایران، در پایان مأموریت خود در تهران با وزیر امور خارجه دیدار کرد و ارتباط و هماهنگی بیشتر دو کشور در زمینه‌های مختلف و مسائل بین‌المللی را خواستار شد. ولایتی نیز با تأکید بر لزوم همکاری کشورهای منطقه برای مقابله با «توطئه‌های صهیونیسم»، اظهار کرد: «پیمان کمپ‌دیوید یک پیمان صهیونیستی است که حکومت مصر بدان وسیله خیانتی را به آرمان مسلمان و مستضعفین انجام داد و هدف کسانی که سعی می‌کنند مصر را از انزوا خارج سازند، کمک به توطئه کمپ‌دیوید و به رسمیت شناختن رژیم اشغالگر قدس است».

وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی همچنین با تأکید بر ضرورت اخراج رژیم صهیونیستی از سازمان ملل، ابراز امیدواری کرد که روابط ایران و جمهوری دموکراتیک یمن گسترش یابد. القادر صالح الحمزه نیز در پاسخ به ولایتی، همراهی کشور متبوع خود با جمهوری اسلامی ایران را در این زمینه اعلام کرد.<sup>۲۵</sup>

امروز همچنین، آقای سینگ نماینده دائمی عمران سازمان ملل متحد در ایران، با زنگنه وزیر جهاد سازندگی، دیدار و درخصوص چگونگی همکاری‌های سازمان ملل و وزارت جهاد سازندگی در زمینه‌های گوناگون عمرانی با وی گفت‌وگو کرد.<sup>۲۶</sup>

از سوی دیگر، در دیدار امروز کاردار سفارت جمهوری اسلامی ایران در سوریه با محمود قدوره وزیر صنایع این کشور،<sup>۲۷</sup> گسترش مبادلات تولیدی دو کشور بررسی شد.<sup>۲۸</sup>

در همین حال امشب، عبدالله جاسبی قائم‌مقام دبیرکل حزب جمهوری اسلامی، به نمایندگی از رئیس‌جمهور برای شرکت در کنگره جهانی همبستگی با مردم لیبی و جشن‌های پانزدهمین سالگرد انقلاب این کشور وارد طرابلس شد.<sup>۲۹</sup> وی در فرودگاه طرابلس در گفت‌گویی با خبرگزاری جمهوری اسلامی، اظهار امیدواری کرد که هیئت جمهوری اسلامی ضمن ایفای نقش فعال در ابلاغ پیام انقلاب اسلامی در این کنگره، بتواند در آشناساختن دیگر شرکت‌کنندگان با مواضع جمهوری اسلامی ایران نیز مؤثر واقع شود. وی همچنین با اشاره به وجوه مشترک انقلاب اسلامی و کشورهای مرقی عرب از جمله لیبی در مبارزه با "امپریالیسم، صهیونیسم و ارتجاع منطقه"، گفت: «می‌توان با کار بر روی این وجوه مشترک در جهت ایجاد روابط بهتر و صمیمانه‌تری میان جمهوری اسلامی ایران و این کشورها تلاش کرد».<sup>۳۰</sup>

## ۵۷۸

هیئت پارلمانی آلمان غربی\* امروز در تهران با چند تن از مقامات قضایی و پارلمانی جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفت‌وگو کرد؛ مباحث مربوط به حقوق بشر، جزو مهم‌ترین مفاد این مذاکرات قلمداد می‌شود.

سه تن از نمایندگان پارلمان آلمان غربی که هم‌اینک در ایران به سر می‌برند، پیش از ظهر امروز با آیت‌الله موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، دیدار کردند؛ در این دیدار یکی از نمایندگان مذکور هدف از سفر به ایران را شناخت بیشتر اهداف انقلاب اسلامی برشمرد و گفت: «این مسئله را به سایر مقامات کشورهای غربی نیز گوشزد کرده‌ایم که برای شناخت جمهوری نوپای اسلامی دقت و تأمل بیشتری داشته باشند و با دید ویژه‌ای آن را مورد ارزیابی قرار دهند.»

در ادامه این دیدار، آیت‌الله موسوی اردبیلی انقلاب اسلامی را «براساس ارزش‌ها و اصول و عقاید منحصر به فرد و متکی به احکام الهی و قرآن» معرفی کرد و ضمن تأکید بر روابط دوستانه بین جمهوری اسلامی و سایر کشورها، از حرکت جدید کشور آلمان غربی در زمینه همکاری نزدیک با جمهوری اسلامی\*\* استقبال و ابراز امیدواری کرد که هیئت پارلمانی آلمان غربی بدون تأثیرپذیری از «تبلیغات سوء دشمنان انقلاب اسلامی» با اهداف جمهوری اسلامی آشنا شود.<sup>۳۱</sup>

آیت‌الله موسوی اردبیلی با اشاره به اینکه جمهوری اسلامی احیاگر اصولی است که ۱۴ قرن پیش برای حقوق بشر احترام قائل شده است، از متهم ساختن ایران به نقض حقوق بشر اظهار تأسف کرده و این امر را ناشی از آشنایی نداشتن با اهداف انقلاب اسلامی ایران دانست. وی همچنین خواستار محکومیت رژیم بعثی عراق به دلیل آغاز جنگ با ایران و ارتکاب جنایات جنگی شد و افزود: «ما خواهان این هستیم که دولت‌ها براساس منشور حقوق بشر، صدام و حزب بعث عراق را که جنگ ناخواسته‌ای را به ایران اسلامی تحمیل کرد محکوم نمایند. رژیم صدام علفی به خاطر حمله به ایران با پرتاب موشک، بمباران مدارس، بیمارستان‌ها و استفاده از بمب‌های شیمیایی باید محکوم شود.» نمایندگان مجلس آلمان نیز در پاسخ به این سخنان موسوی اردبیلی، ضمن متجاوز خواندن عراق، دست‌یازی آن به جنگ‌افزارهای شیمیایی را محکوم کردند.<sup>۳۲</sup>

هیئت پارلمانی آلمان غربی همچنین ضمن ابراز نگرانی از وضعیت اقلیت‌های مذهبی در ایران، از رئیس دیوان عالی کشور سؤال کردند که آیا «در کشور شما به خاطر داشتن عقاید، افراد تحت

\* اعضای هیئت پارلمانی آلمان غربی که به مدت یک هفته در ایران اقامت خواهند داشت، قرار است از طرح‌های عمرانی و کشاورزی جهاد سازندگی و ستاد بازسازی مناطق جنگی جهاد در خوزستان نیز بازدید کنند. [روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲]

\*\* به سفر هانس دیتريش گنشر وزیر امور خارجه آلمان غربی به ایران اشاره دارد. [به روزشمارهای ۲۹ و ۳۰ تیر ۱۳۶۳ رجوع شود.]

پیگرد قرار می‌گیرند؟» آیت‌الله موسوی اردبیلی ضمن قدردانی از آنان به دلیل محکوم‌ساختن تجاوز عراق و استفاده آن کشور از سلاح شیمیایی، به پرسش آنان راجع به وضعیت اقلیت‌های دینی در ایران این‌گونه پاسخ داد: «حقوق اقلیت‌های مذهبی مثل همه ایرانیان در مقابل قانون یکسان است، فرقی بین مسلمان، مسیحی، یهودی و غیره در مقابل قانون نیست. هر فردی که خلاف کند صرف‌نظر از عقاید مذهبی و سیاسی‌اش تحت تعقیب قرار می‌گیرد.» وی همچنین خاطرنشان ساخت که در جمهوری اسلامی ایران اقلیت‌های دینی از حق داشتن نماینده در مجلس شورای اسلامی برخوردارند.<sup>۳۳</sup>

بعدازظهر امروز نیز هیئت پارلمانی آلمان غربی در ادامه دیدارهای خود در ایران، با حجت‌الاسلام محمد یزدی نایب‌رئیس مجلس شورای اسلامی، دیدار و درمورد مسائل مربوط به مجالس دو کشور بحث و تبادل‌نظر کردند.<sup>۳۴</sup>

همچنین در دیدار عصر امروز اعضای این هیئت با احمد عزیزی رئیس کمیسیون سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی، علاوه بر گفت‌وگو درباره مسائل مورد علاقه طرفین، خط مشی و دیدگاه‌های جهانی جمهوری اسلامی و نقطه‌نظرهای موجود درباره تحولات منطقه خلیج فارس و جنگ ایران و عراق برای هیئت آلمانی تشریح شد.<sup>۳۵</sup>

درهمین حال، رادیو صدای آزاد ایران (وابسته به اپوزیسیون خارج از کشور) عصر امروز در گزارشی درمورد دیدار هیئت پارلمانی آلمان غربی با رئیس دیوان‌عالی کشور، مدعی شد هیئت مذکور خواستار عفو ۲۵ تن از محکومان بهایی و آزادی ۷۰۰ زندانی بهایی شده‌اند. به گزارش این رادیو، آیت‌الله موسوی اردبیلی در این دیدار بدون اشاره به نام اقلیت‌هایی که در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به رسمیت شناخته نشده‌اند، گفته است که همه اقلیت‌های مذهبی در مجلس شورای اسلامی نماینده دارند و هیچ‌یک از اقلیت‌ها به دلایل مذهبی تحت تعقیب قرار نمی‌گیرند.<sup>۳۶</sup>

## ۵۷۹

براساس ارزیابی کمیته روابط خارجی سنای ایالات متحده، حمایت‌های تسلیحاتی قدرت‌های بزرگ از عراق تغییر موازنه قوا به نفع این کشور در جنگ با ایران را به دنبال داشته است.

اعضای ستادی کمیته روابط خارجی مجلس سنای امریکا که در ماه ژوئیه از چند کشور عربی منطقه غرب آسیا دیدار و با مقامات رسمی دولتی در این منطقه ملاقات کردند،<sup>۳۷</sup> امروز در گزارشی درخصوص وضعیت جنگ ایران و عراق چنین ارزیابی کردند که موازنه قوا در بین این دو کشور در حال چرخش به سوی عراق است. در این گزارش، «فروش تعداد زیادی تانک،

موشک و هواپیما به عراق از سوی شوروی و فرانسه و تحریم و عدم ارسال مؤثر اسلحه تحت رهبری امریکا به ایران» از مهم‌ترین عوامل مؤثر در این تغییر موازنه ذکر شده است. بنا به گزارش کمیته روابط خارجی سنای امریکا، در دو سال اخیر، ایران نتوانسته است جنگ‌افزارهای عمده‌ای دریافت کند و از این رو، می‌بایست از قطعات یدکی برخی تجهیزات به منظور به کارگیری تجهیزات دیگر استفاده کند. این درحالی است که ایالات متحده با قراردادن کمک مالی در اختیار عراق، این کشور را قادر ساخته است که از این منابع برای خرید محصولات کشاورزی و احداث یک خط لوله جدید نفتی بهره‌برداری کند.

در این گزارش جزئیات توان نظامی عراق و ایران این گونه ارزیابی شده است:

| توان نظامی              | عراق       | ایران     |
|-------------------------|------------|-----------|
| نیروهای زمینی (نفر)     | ۵۰۰,۰۰۰    | ۵۰۰۰۰     |
| تانک (فروند)            | ۲۶۰۰       | ۱۰۴۰      |
| نفربر زرهی (فروند)      | ۳۰۰۰       | ۷۰۰ - ۸۰۰ |
| هواپیمای جنگنده (فروند) | بیش از ۴۰۰ | ۷۵ - ۹۰   |
| توپ (عراده)             | ۸۰۰        | ۱۲۰۰      |
| رزم‌ناو (فروند)         | ۳۵         | ۵۰ - ۵۵   |

براساس این گزارش، درحالی که عراق قصد دارد تا با حمله به نفتکش‌ها در خلیج فارس اقتصاد ایران را فلج کند و از سوی دیگر، ایران نیز ماه‌هاست که نیروی عظیمی را برای حمله به عراق آماده ساخته است، ولی در عرصه نبرد زمینی، رکود حاکم می‌باشد؛ چراکه ایران از اجرای یک حمله ناموفق هراس دارد.<sup>۳۸</sup>

طبق این بررسی، احتمال مداخله دو ابرقدرت امریکا و شوروی در جنگ بین ایران و عراق وجود ندارد «زیرا که هر دو کشور به این نتیجه رسیده‌اند که مناقشات با پایان جنگ تأمین خواهد شد.» از سوی دیگر، این گزارش با وجود اذعان به چرخش موازنه قوا به نفع عراق، درخصوص زمان یا چگونگی پایان این جنگ پیش‌بینی خاصی را مطرح نکرده است. در این گزارش ادعا شده است که عراق با وجود دریافت جنگ‌افزارهایی از شوروی و فرانسه که آن را قادر به انهدام تأسیسات نفتی جزیره خارک می‌سازد «احتمالاً تا به حال به خاطر هزینه‌های نظامی و امتیاز سیاسی نگاه‌داشتن این تهدید بر سر ایران، از حمله به خارک خودداری کرده است.»<sup>۳۹</sup>

## ۵۸۰

نشریه تایم در شماره امروز خود گزارشی را در زمینه صدور بمب‌های خوشه‌ای از شیلی به عراق و کاربرد آن در جنگ عراق علیه ایران منتشر کرد.

به نوشته این نشریه، اخیراً یک هواپیمای باری بوئینگ ۷۴۷ پنجمین محموله از ۱۸ محموله بمب‌های خوشه‌ای ساخت شیلی را از سانتیاگو به عراق انتقال داده است. این بمب‌های خوشه‌ای ۵۰۰ پوندی پیش از رسیدن به زمین ۳۰۰ بمب کوچک را پخش می‌کنند که فضایی معادل ۱۰ زمین فوتبال را در برمی‌گیرند. یک شرکت تسلیحاتی شیلی به نام کاردئون که این بمب‌های خوشه‌ای را در اختیار عراق قرار می‌دهد، توانسته است در رقابتی شدید با شرکت‌های امریکایی، انگلیسی و فرانسوی، تأمین بمب‌های خوشه‌ای مورد نیاز عراق را برعهده بگیرد.

نشریه تایم در گزارش خود افزوده است: کارشناسان نظامی عراق می‌گویند که برای دفاع در برابر حملات امواج انسانی - که ایران در گذشته از آن استفاده می‌کرد - به بمب‌های خوشه‌ای نیازمندند. بمب‌های مذکور همچنین این قابلیت را دارند که به لوله‌های انتقال و تجهیزات بارگیری نفت در جزیره خارک و دیگر پایانه‌های نفتی ایران خسارات زیادی وارد آورند. به نوشته این نشریه، بمب‌های خوشه‌ای ساخت شیلی بخشی از زرادخانه عظیم عراق که اکثراً شامل جنگ‌افزارهای ساخت شوروی و فرانسه است را تشکیل می‌دهند.<sup>۴۰</sup>

## ۵۸۱

پس از پایان اجلاس کمیته وزیران امور خارجه هفت کشور عربی که روز گذشته در بغداد برگزار شد، امروز اخبار بیشتری درباره محتوای مذاکرات، تصمیمات و اقدامات این نشست انتشار یافت. شاذلی قلیبی دبیرکل اتحادیه عرب، که به همراه وزیران امور خارجه عراق، عربستان سعودی، کویت، اردن، مراکش، تونس و یمن شمالی در این اجلاس حضور داشت، امشب در یک نشست مطبوعاتی در بغداد، از تمرکز تلاش‌های آتی وزیران امور خارجه کشورهای عربی در مجمع عمومی سازمان ملل برای یافتن راهی به منظور خاتمه جنگ ایران و عراق خبر داد. به گزارش خبرگزاری رویتر، دبیرکل اتحادیه عرب همچنین با اشاره به اینکه هفت کشور شرکت‌کننده در این اجلاس همچنان خواهند کوشید تا سوریه و لیبی موضع خود را در حمایت از ایران در برابر عراق تغییر دهند، اظهار کرد: وزیران امور خارجه این هفت کشور «به این عقیده رسیده‌اند که عراق به حمایت نظامی کشورهای عربی احتیاج ندارد، بلکه این کشور تنها به حمایت سیاسی اعراب و اقدامی جهت کسب حمایت جهانی برای خاتمه جنگ نیاز دارد».<sup>۴۱</sup>

رادیو بی‌بی‌سی نیز در گزارشی درباره اجلاس روز گذشته وزیران امور خارجه هفت کشور

عربی در بغداد، به نقل از شاذلی قلیبی گفت: «وزرای شرکت‌کننده موافقت کرده‌اند از ایالات متحده و اتحاد شوروی خواسته شود تا ایران و عراق را به پایان‌بخشیدن جنگ بین خود وادار سازند.» در همین زمینه رادیو اسرائیل نیز اعلام کرد که شرکت‌کنندگان در اجلاس مذکور «از کشورهای جهان خواسته‌اند تا با عدم خرید نفت از ایران این کشور را تحت فشار قرار دهند تا در نتیجه، جنگ ایران و عراق خاتمه یابد.»

از سوی دیگر، بخش انگلیسی رادیو ژاپن از بروز اختلاف میان وزیران امور خارجه شرکت‌کننده در اجلاس خبر داد؛ به گزارش این رادیو «چهار نفر از وزرای مزبور به دلیل اختلاف نظر در نحوه تحت فشار قرار دادن ایران از جلسه خارج می‌شوند. یک منبع دیپلماتیک عربی گفت که گروه مزبور نتوانست در مورد بسیج یک فشار بین‌المللی علیه ایران جهت خاتمه‌دادن به جنگ به نتیجه برسد.»<sup>۴۲</sup> این در حالی است که سعود الفیصل وزیر امور خارجه عربستان، پیش از ترک بغداد در گفت‌وگو با روزنامه سعودی الشرق الأوسط (چاپ لندن)، ضمن ابراز امیدواری درخصوص پیداشدن راه‌حلی مسالمت‌آمیز برای خاتمه جنگ ایران و عراق، از تسلیم پیام پادشاه عربستان سعودی به صدام حسین در دیدار با وی خبر داد. وی همچنین گفت: «شرکت‌کنندگان در گردهمایی بغداد درباره مسائل عربی و در درجه اول، پیرامون جنگ ایران و عراق وحدت نظر داشتند.»<sup>۴۳</sup>

به گزارش خبرگزاری کویت، شیخ صباح الاحمد الصباح معاون نخست‌وزیر و وزیر امور خارجه کویت نیز در بازگشت از این اجلاس، درباره تماس‌های کمیته وزیران امور خارجه هفت کشور عربی با کشورهای مختلف برای تشدید اقدامات بین‌المللی به منظور متوقف کردن جنگ خلیج فارس، ضمن ابراز رضایت از موضع کشورهای مذکور گفت: «ما مایل به مشاهده یک تلاش مؤثر بین‌المللی در جهت متوقف ساختن جنگ [ایران و عراق] می‌باشیم.»<sup>۴۴</sup>

## ۵۸۲

باینکه درباره اهداف سفر اخیر رئیس‌جمهور سوریه به لیبی و الجزایر و دیدار وی با سران این دو کشور خبری منتشر نشده است، رادیو اسرائیل، در تحلیلی، این سفر را همسو با تلاش‌های حافظ اسد برای ممانعت از تضعیف پیوندهای سوریه و لیبی ارزیابی کرد.

حافظ اسد رئیس‌جمهور سوریه، امروز در بنغازی با معمر قذافی رهبر لیبی، دیدار و درباره تحولات غرب آسیا و جهان عرب با وی گفت‌وگو کرد. یادآوری می‌شود اسد روز پنجشنبه گذشته نیز در همین شهر با قذافی دیدار کرده بود و پس از آن روز شنبه (۱۳۶۳/۶/۳) از لیبی به الجزایر رفته و در آنجا با شاذلی بن جدید رئیس‌جمهور این کشور، درباره اوضاع منطقه، مسائل عربی و روابط دوجانبه به مذاکره پرداخته بود.<sup>۴۵</sup>

در همین حال، امشب رادیو اسرائیل در یک گزارش تحلیلی، با اشاره به بیماری حافظ اسد، سفر وی به لیبی و الجزایر را با سه مسئله «بسیار حساس و اساسی» بدین شرح مرتبط دانست: «اتحاد عجولانه قذافی با ملک حسن دوم پادشاه مراکش، ... ذکر نام ایران و لیبی در رابطه با مین‌گذاری‌های دریای سرخ، ... بحران روابط جهان عرب با جناح‌های متنازع فلسطینی.» براساس این گزارش، پیمان اتحاد بین لیبی و سوریه و حمایت این دو کشور از ایران در جنگ با عراق، ضرورت همکاری لیبی و سوریه را دوچندان می‌سازد. این رادیو در ادامه با بررسی حواشی و تبعات رویدادهایی همانند سفر رهبر لیبی به مراکش و امضاء پیمان دوستی و اتحاد بین این دو کشور و همچنین اتهامات واردشده به ایران و لیبی در پی مین‌گذاری‌های اخیر در کانال سوئز، هدف از سفر رئیس‌جمهور سوریه به لیبی و الجزایر را تلاش برای جلوگیری از «انحراف سیاسی» قذافی رهبر لیبی، برشمرده و در انتها چنین جمع‌بندی کرد: «ولی ناپدیدشدن امام موسی صدر و ده‌ها رویداد سیاسی دیگر خاورمیانه [غرب آسیا] ثابت کرد که قذافی فردی مجنون و بوالهوس است که هرگز به رفتار و کردارش اعتماد نتوان کرد.»<sup>۴۶</sup>

## منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۳/۶/۵

۱. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲۲.
۲. سند شماره ۳۱۴۷۲۳ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۶/۷.
۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱.
۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۶.
۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.
۶. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۶/۷، ص ۱۲، رادیو ام‌القوین، ۱۳۶۳/۶/۵.
۷. همان، ۱۲، رادیو دوی، ۱۳۶۳/۶/۵.
۸. واحد مرکزی خبر صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، بولتن رادیوهای بیگانه، ۱۳۶۳/۶/۶، صص ۲ و ۳، رادیو بی‌بی‌سی، ۱۳۶۲/۶/۵.
۹. سند شماره ۸۱۹۳۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهرانی به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست‌وزیری، ۱۳۶۳/۶/۶.
۱۰. سند شماره ۳۱۴۶۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شهرانی کردستان به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۶/۷.
۱۱. سند شماره ۳۴۱۸۴۲ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانداری سقز به استانداری کردستان، ۱۳۶۳/۶/۶.
۱۲. سند شماره ۸۱۹۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اداره اطلاعات شهرانی به دفتر اطلاعات و تحقیقات نخست‌وزیری، ۱۳۶۳/۶/۶.
۱۳. قرارگاه حمزه سیدالشهدا<sup>(ع)</sup>، بولتن نوبه‌ای اطلاعاتی، ۱۳۶۳/۷/۲، ص ۱۲.
۱۴. سند شماره ۳۲۷۹۳۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: بولتن هفتگی منطقه ۱۱ سپاه، شماره ۵، ۱۳۶۳/۶/۱۱، ص ۴.
۱۵. قرارگاه حمزه سیدالشهدا<sup>(ع)</sup>، بولتن نوبه‌ای اطلاعاتی، ۱۳۶۳/۷/۲، ص ۱۶.
۱۶. سند شماره ۳۳۶۷۵۱ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از اطلاعات سپاه سردشت به اطلاعات قرارگاه حمزه سیدالشهدا<sup>(ع)</sup>، ۱۳۶۳/۶/۵.
۱۷. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی<sup>(ره)</sup>، صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی<sup>(ره)</sup>)، جلد ۱۹، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۶، صص ۴۰ و ۴۱.
۱۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.
۱۹. اکبر هاشمی رفسنجانی، به‌سوی سرنوشت (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۳)، به‌اهتمام محسن هاشمی، تهران: دفتر نشر معارف انقلاب، چاپ پنجم ۱۳۸۶، ص ۱۹۰.
۲۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.
۲۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱.
۲۲. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۱.
۲۳. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲۲.
۲۴. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.
۲۵. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۲.
۲۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.

۲۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۳.
۲۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.
۲۹. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۷، ص ۲.
۳۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۷، ص ۲.
۳۱. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۴.
۳۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۳.
۳۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۲.
۳۴. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۷، ص ۲.
۳۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۲.
۳۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۱، ۱۳۶۳/۶/۶، صص ۲۶ و ۲۷، رادیو صدای آزاد ایران، ۱۳۶۳/۶/۵.
۳۷. روزنامه کیهان، ۱۳۶۳/۶/۸، ص ۲۴؛ و - خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۲، ۱۳۶۳/۶/۷، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۶.
۳۸. اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۲۹، ۱۳۶۳/۶/۲۸، صص ۳۴ و ۳۵، نشریه اخبار امریکا و گزارش‌های جهان (چاپ امریکا)، ۱۰ سپتامبر ۱۹۸۴ (۱۳۶۳/۶/۱۹).
۳۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۲، ۱۳۶۳/۶/۷، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۶.
۴۰. اداره کل مطبوعات خارجی وزارت ارشاد اسلامی، بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۸۱، ۱۳۶۳/۶/۱۴، صص ۳۵ و ۳۶، مجله تایم (چاپ اروپا)، ۲۷ اوت ۱۹۸۴.
۴۱. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۱، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۳، بغداد - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۳/۶/۵.
۴۲. همان، صص ۴ و ۵، تهران - خبرگزاری جمهوری اسلامی، ۱۳۶۳/۶/۵.
۴۳. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۶.
۴۴. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۱، ۱۳۶۳/۶/۶، صص ۲ و ۳، کویت - خبرگزاری کویت، ۱۳۶۳/۶/۵.
۴۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۳/۶/۶، ص ۱۶.
۴۶. خبرگزاری جمهوری اسلامی، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۱، ۱۳۶۳/۶/۶، صص ۲۴ - ۲۲، رادیو اسرائیل، ۱۳۶۳/۶/۵.